

paalde groepen uit de samenleving die door NSB'ers geleid werden maar waarbij ook niet-NSB'ers zich konden aansluiten. Dat laatste gebeurde niet vaak en ook die 'fronten' omvatten als regel dus slechts een minieme fractie van het totaal aantal personen dat voor aansluiting in aanmerking kwam. Zo telde het 'Front van Nering en Ambacht', dat voor winkeliers en andere kleine zelfstandigen bedoeld was, begin '41 ruim vijftienhonderd leden terwijl de op hetzelfde terrein werkzame organisaties die aan dat front bekend waren, er vijf-en-dertigduizend telden: meer dan twintig maal zo veel. Op een totaal van ruim drieduizend personen die als ondernemers werkzaam waren in de grafische sector, waren er begin '42 zeven-en-dertig die zich bij de sectie grafische industrie van het Economisch Front aangesloten hadden. Deze cijfers waren veelal nog geflatteerd ook want, aldus de NSB'er Woudenberg, commissaris van het NVV:

'De leiders der fronten wilden zoveel mogelijk betekenis aan hun groepering geven door een zo groot mogelijk ledental. Een expediteur bijvoorbeeld zorgde er voor dat al zijn ondergeschikten in het 'Vervoersfront' kwamen . . . Het gevolg was vanzelfsprekend dat ook maar weinig NSB'ers lid van het NVV werden, ze doken in alle mogelijke fronten onder.'¹

Het probleem voor de NSB was intussen niet alleen dat zij zulk een geringe aanhang bezat, maar ook en vooral dat zij er door haar verbond met de bezetter in geslaagd was, praktisch het gehele volk tegen zich in het harnas te jagen, misschien door niets zo sterk als door het optreden van haar geüniformeerde benden: de WA. Na de vele incidenten in '40 en in de lente en zomer van '41 werd overigens straatteur van de herfst van '41 af een minder frequent verschijnsel; de rijen van de WA werden trouwens gedund doordat verscheidenen dienst namen in verschillende Duitse formaties; de SA van de NSNAP die zich vaak bij uitstek misdragen had, verdween trouwens geheel van het toneel. Maar vechtpartijen bleven toch ook nadien voorkomen en de verhalen die daaromtrent de ronde gingen doen, wakkerden telkens opnieuw de animositeit tegen Mussert en de zijnen aan.²

¹ H. J. Woudenberg: 'Memoires', dl. I, p. 81. ² Zo deed de WA in Den Haag, nog steeds een vrij bandeloze troep, eind december '41 een inval in het café 'Ober-Bayern', nadat gebleken was dat zich daar een jongeman bevond die onder de revers van zijn jasje een militaire knoop droeg (het publiekelijk dragen van dergelijke nationale symbolen was verboden). Twintig WA-mannen rukten het café binnen dat vol bezoekers was, keken of zij de jongeman met de knoop konden vinden (die was door twee politie-agenten weggevoerd) en begonnen, toen dat niet het geval was, 'met wapenstokken in het wilde weg, enkelen ook met opgepakte stoelen op het aanwezige publiek in te rammelen . . . Stoelen en bierglazen